

Maila Alatalo

Elämän eväät Äkäslompolosta

Elämän eväät Äkäslompolosta

Maila Alatalo

Elämän eväät Äkäslompolosta

Elämän eväät Äkäslompolosta

© 2016 Maila Alatalo

Toimitus ja taitto: Kari Kaulanen

Painopaikka: Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

ISBN: 978-952-330-307-2

Saatteeksi

Tämä on uusi painos *Elämän eväät Äkäslompolosta* -kirjasta, joka ilmestyi vuonna 1995. Kirja myytiin loppuun viisi vuotta sitten, mutta sitä kysytään edelleen.

Tässä kirjassa kerrotaan elämästä tiettömän taipaleen takana luonnon ehdoilla, luonnosta kerätyllä ravinnolla eläen, ilman sähköä, omiin ja korkeimman voimiin luottaen.

Se sukupolvi, joka voisi kertoa, miten työt silloin tehtiin, on poissa. Tästä kirjasta tuota tietoa saavat ne, jotka ovat kiinnostuneet luonnosta ja luonnon ehdoilla elämisestä. Luonto auttaa ja lohduttaa.

Uusintapainoksen tekstejä ei ole päivitetty, vaan ne ovat kirjassa samanlaisina kuin vuonna 1995. Sen sijaan kirjaan on lisätty kaksi uutta lukua, jotka kertovat villalangan valmistuksesta ja uittotöistä.

Toivon mukavia lukuhetkiä.

Sonkamuotkassa 11. tammikuuta 2016

Maila Alatalo

Linda-äidillä sankariristi rinnassa, muurin ransilla kuva Armas-isästä. Lapset ikäjärjestyksessä Anja, Martta, Kalevi ja sylissä Maila.

Lukijalle

Äkäslompolo on kylä kauniissa Lapissa, seitsemän tunturin ympäröimänä. Nyt se on suuri turistikeskus.

Kun evakosta palattiin vuonna 1945, kylässä oli vain 14 asuttua taloa, mutta jo kaksi tunturimökkiä, Kariniva ja Lehtosenmaja. Maantietä ei ollut, ainoastaan porolla ja hevosella kuljettava kärrytie.

Äkäslompolo jäi Lapin sodassa polttamatta. Saksalaiset kyllä tulivat kylään, mutta sinne omin luvun jääneet miehet näkivät tulijat ja alkoivat tarkistaa pyssyjä pilkkaa ampumalla. Saksalaiset kuulivat ampumisen, luulivat suomalaisen partion olevan tulossa ja pakenivat. Kyläläiset saivat palata evakosta koteihinsa jatkamaan työtä ja elämää.

Ei ollut silloin sähköjä eikä mikään tapahtunut nappia painamalla. Kaikki työt tehtiin käsin. Elämän eväiksi lapsille opetettiin työntekemisen taito ja rakkaus luontoon. Silloin elettiin luonnon antimista, ja luonnon hyvinvointi oli elämisen ehto.

Tässä kirjassa kerrotut tarinat perustuvat minun Äkäslompolossa eletyn lapsuuden ja nuoruuden muistoihin ja kokemuksiin. Henkilökuvaukset kertovat Äkäslompolossa vaikuttaneista voimakkaista ihmisistä. Runot ovat syntyneet myöhemmistä ajatuksista.

Jäiköhän meiltä jotain oppimatta esivanhemmilta?

Äkäslompolossa 16. tammikuuta 1995

Maila Alatalo

Riihen Amanda

Amanda Wiuhkola tuli Ylläsjärveltä Äkäslompoloon Riihelle vuonna 1919. Mikkelin römppäviikko oli paikallisille lomaviikko. Silloin muutettiin uuteen työpaikkaan tai tehtiin uusi pesti vuodeksi entiseen paikkaan. Amanda oli sopinut tulosta Riihelle piiaksi, ja Ottu oli hevosella noutamassa häntä Ylläsjärveltä. Vuosipalkaksi oli sovittu viisi metriä liinakangasta, kaksi kiloa villoja, leninkikangas, varsikengät, hieman rahaa, asunto sekä ruoka itselle ja lapselle.

Amanda oli syntynyt Kallossa 1892 ja käynyt koulun Kittilässä. Amandan isä Hermannin oli ollut siellä rakentamassa koulutaloa ja silloin päättänyt laittaa vanhimman tyttärensä opintielle.

Amanda, yleisesti Mantaksi kutsuttu, oli riuska, tekevä, koulua käynyt ja tomera ihminen. Ottu oli Riihentalon poikamies-isäntä. Taloa hoitivat Otun vanhemmat Stiina ja Arvid.

Ottu mieltäytyi riuskaan Mantaan, mutta köyhän torpparin tyttärenä tämä ei ollut toivottu miniä. Kaiken lisäksi hänellä oli vielä kuusivuotias tytär Linda mukanaan. Kun siihen aikaan piialla oli lapsi, sen lapsen oli oltava hiljainen, näkymätön ja poissa kaikkien tieltä. Kai se sieltä lapsuudesta johtui, että Linda oli koko elämänsä näkymätön, syrjässä

oleva ja kaikkien palvelija.

Tanon Teutu liehitteli myös Mantaa, mutta niin vain kävi, että Manta ja Ottu vihittiin avioliittoon kaikista vastusteluista huolimatta Ylläsjärvellä vuonna 1922.

Ei ollut Mantan osa miniänä helppo. Hän kertoi, että kun Stiina-emäntä kokosi kerran pois kaikki omat astiat, heille Otun kanssa jäi vain kaksi haarukkaa eikä yhtään lautasta. Arvid-isäntä kyllä arvosti ja auttoikin miniää salassa voimiensa mukaan, pyöritti separaattoria ja teki muuta pientä.

Ottu oli edistysellinen isäntä ja halusi kokeilla uusia asioita. Hevosvetoisen niittokoneenkin Ottu osti jo 1920-luvun alussa.

Riihentalo oli kylän keskipiste. Siellä pidettiin kokoukset ja seurat. Mantalla oli hyvä lauluääni, ja hän toimi lukkarina. Pula-aikaa ei Riihellä juuri tunnettu, kun ohra kasvoi omassa pellossa, karja menestyi ja kalaa oli järvessä. Moni orvoksi jäänyt lapsi sai kodin Riihentalosta. Vanhat isännät Stiina ja Arvid kuolivat melkein peräkkäin 1920-luvun lopulla.

Armas Friman oli jäänyt orvoksi ja tuli Riihelle 16-vuotiaana avuksi töihin. Hänestä tuli sitten aikanaan Lindan puoliso. Manta ja Ottu luovuttivat talonpidon heille. Heille syntyi neljä lasta, joista Maila on nuorin.

Armas kaatui heti talvisodan alussa vuonna 1939. Linda jäi yksin. Lisää surua ja huolta tuli, kun vanhin lapsi, Anja, sairastui tuberkuloosiin. Koska Suomen sairaalat olivat täynnä haavoittuneita sotilaita, Anja oli lähetettävä Ruotsiin lappu kaulassa hakemaan toivoa ja elämää. Elettävä oli päivä kerrallaan, vaikka talosta oli sodassa kaatunut ainoa töihin kykenevä mies.

Evakko aika oli raskasta aikaa kaikille. Linda oli lapsineen evakossa Etelä-Ruotsissa. Manta ja Ottu olivat Huukissa ja palasivat sieltä heti, kun se oli mahdollista. Koti oli entisellään,

Tutkinto-Todistus

josta on saanut

Alakylän Hemmän Kansakoulun

I. Penttikan I. osaston oppilas

Amanda Wüchhola

Lukuvuonna 1903 1904

Käytös *hyvä / 100* Huolellisuus ja tarkkaavaisuus *hyvä / 100*

Oppiaineet:	Edistykset:	Muistutuksia:
Uskonopissa	<i>tydyttävä</i> 8.	
Kidinkielessä	<i>hyvä</i> 9.	
Kirjoittamisessa	<i>tydyttävä</i> 7.	
Maantieteessä	<i>hyvä</i> 7.	
Historiassa	—	
Luvunlaskussa	<i>tydyttävä</i> 8.	
Muoto-opissa	—	
Luonnontieteessä	—	
Kuvaannossa	<i>tydyttävä</i> 8.	
Laulussa	<i>hyvä</i> 8.	
Voimistelussa	<i>välttävä</i> 6.	
Käsittelyssä	<i>tydyttävä</i> 7.	Poissa ollut — tuntia.
	Keskiarvo	

Muutetaan } *hyvä* luokan *I. H.* osastolle.
jatetaan }

Arkiopettaja, Toukok. 14 p:nä 1904.

Arvosanat ovat:
Hyvä 10 ja 9.
Tydyttävä 8 ja 7.
Välttävä 6 ja 5.
Heikko 4 — 1.

Laura Fors.
Koulun johtaja.
v. t.

Maila Alatalo, o.s. Friman, syntyi Äkäslompolossa. Siellä hän vietti myös lapsuutensa ja nuoruutensa kunnes tie vei Vilhon mukana Enontekiön Sonkamuohtaan. Nuorten otettua vastuuta liike-elämästä Mailalle on jäänyt aikaa rakkaalle harrastukselle, kirjoittamiselle. Mailan lapsuuskoti, Riihentalo, oli Äkäslompolon keskipiste. Sen elämää ja tapahtumia hän muistelee tässä kirjassa. Mukana on myös kuvauksia tunturikylässä vaikuttaneista vahvoista persoonallisuuksista. Runot täydentävät kertomusten tunnelmaa, ja vanhat valokuvat tuovat omat viestinsä menneestä. Elämän eväitä meille kaikille.

*Etukannen kuva:
Maija Gardinin öljymaalaus
"Riihentalo"*

